

Draamakokonaisuus 3

Teema: Mitä on olla suomalainen - omien roolimallien ja suomalaisuuden tutkiminen

Täällä Pohjantähden alla -trilogian sanotaan olevan suomalaisuuden Raamattu. Sieltä löytyvät kaikki suomalaisuuden arkkityypit: Miehet, jotka eivät koskaan puhu tunteistaan, miehet jotka paiskivat niska limassa töitä perheensä ja kotimaansa eteen, naiset, jotka eivät koskaan valita vaan kantavat murheet sisällään, lapset, jotka ovat nöyriä vanhempiaan kohtaan. Täällä Pohjantähden alla 2011 -näytelmässä on myös kyse roolimalleista ja siitä miten niitä tulisi yrittää purkaa. Tässä draamakokonaisuudessa on tehtäviä, jotka käsittelevät näytelmän kautta erilaisia rooleja joita kannamme.

1. ÄÄNIMAISEMA

Osallistujat menevät makaamaan lattialle piiriin niin, että päät ovat piirin keskustaan päin ja silmät kiinni. Tehtävänä on luoda äänimaisemaa, äänimattoa kaikesta siitä mitä Täällä Pohjantähden alla 2011-esitys tuo mieleen tai on herättänyt. Ääniä voivat olla esimerkiksi lauseet, äännähdykset, sanat, hyräilyt, laulu, huokaukset, hengitys, kaikki mitä tulee mieleen ja minkä pystyy itse tuottamaan. Mitään ennalta sovittua vuorojärjestystä ei ole, ääniä voi tulla toisten päälle, toiset voivat olla lyhyitä ja toiset taas pidempiä. Samaa ääntä voi jäädä toistamaan pitkäksi aikaa ja välillä voi myös olla tekemättä mitään ääntä. Voi myös liittyä jonkun toisen ääneen tai sanomiseen.

Äänimaisema saa kestää niin kauan kun tuntuu. Usein ryhmä huomaa itsekkin milloin kuuluu lopettaa. Harjoituksen jälkeen keskustellaan vielä esityksen herättämistä ajatuksista. Voidaan myös puhua siitä toiko äänimaisema jotakin uutta mieleen katsomiskokemuksesta.

Tavoite: Tämän harjoitteen tavoitteena on muistella katsomiskokemusta. Kannattaa painottaa osallistujille ettei tarkoituksena välttämättä ole toistaa sitä mitä esityksessä on kuultu vaan enemmän tuoda äänillä esiin sitä miltä itsestä on tuntunut. Impulsseja, laulunpätkiä tai esimerkiksi vuorosanoja suoraan näytelmästä saa tulla. Tämä tapa perustuu improvisaatioon ja näin ollen voi synnyttää hyvin erilaisia äänimaisemia. Osallistujille on syytä painottaa myös kuuntelun merkitystä, koko ajan ei tarvitse olla itse äänessä vaan voi kuunnella muiden tuottamia ääniä ja ottaa sieltä impulsseja. Tämä harjoitus onnistuessaan lisää ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta ja rentouttaa tekemistä.

2. LÄMMITTELY AIHEESEEN

Leikitään muunnelmaa perinteisestä ”seuraa johtajaa” -leikistä kolmen hengen ryhmissä. Pienryhmät muodostavat kolmion niin, että kaikkien katseet ovat samaan suuntaan, mutta ovat kolmiomuodostelmassa. Kolmion kärjessä oleva alkaa tehdä jotakin liikettä ja ääntä jota kolmion kaksi muuta seuraavat. Kun kolmion kärjessä oleva kääntyy jompaankumpaan suuntaan, tulee siitä, joka nyt on kolmion kärjessä, seuraava johtaja. Aina kun vuorossa oleva johtaja kääntää suuntaa, johtajavuoro siirtyy sille, joka on kolmion kärjessä. Kolmiomuodostelmassa voi myös liikkua eteen – tai taaksepäin, mutta pitää ottaa huomioon, että kun kääntää suuntaa kolmion muoto vaihtuu ja tällöin johtajakin vaihtuu ”lennosta”.

Tavoite: Saada osallistujat virkeiksi draamatyöskentelyä varten. Tässä harjoituksessa myös konkreettisesti seurataan toista ja toisen esimerkkiä, joka on työskentelyn pääteema.

3. KÄVELYT TILASSA

Ohjaaja pyytää osallistujia kulkemaan tilassa niin ettei mihinkään huoneessa jää tyhjää tilaa. Osallistujat jatkavat kävelyä normaalisti ja ohjaaja antaa lisäohjeita:

- kävele kuin surullinen ihminen
- kävele kuin vastarakastunut ihminen
- kävele kuin vihainen ihminen
- kävele kun alistettu ihminen
- kävele kuin vanha mies jolla on paha selkä vika
- kävele kuin nainen joka on raskaana kolmatta kertaa
- kävele kuin nuori lihaksikas mies joka on menossa pellolle töihin
- kävele kuin nuori hoikka tyttö joka on murheellinen
- kävele kuin pikkuvauva

Kävelyissä voi ottaa välillä kontaktia muihin.

Osallistujat jatkavat kävelyään normaalisti. Ohjaaja antaa lisäohjeen valita kaksi ”salarakasta” itselleen muista osallistujista, mutta jatkaa kävelyään niin etteivät he huomaa. Ohjaaja antaa lisäohjeen yrittää pysytellä kahden valitsemansa ”salarakkaan” välissä niin, että hänellä on sama etäisyys koko ajan kahteen valittuun ja edelleen niin etteivät he huomaisi. Osallistujat voivat hidastaa kävelyään ja lopulta pysähtyä. Harjoituksen jälkeen voidaan keskustella: Miltä tuntui olla rooleissa, seurattavana tai seuraajana.

Tavoite: Tämän harjoituksen tarkoituksena on edelleen lämmittää osallistujia viemällä heitä enemmän näytelmän roolien maailmaan. Kaikki yllä mainittuja ohjeita ei tarvitse käyttää ja niitä voi keksiä itse lisää. ”Salarakas” –osion tarkoituksena on taas viedä osallistujien ajatukset toisen seuraamiseen ja jäljittelyyn.

4. SUOMALAISUUDEN KLISEET PATSAINA

Osallistujat jaetaan pienryhmiin, jossa jokainen saa miettiä ja keskustella mitä kliseitä suomalaisuudessa on. Kysymystä voi auttaa miettimällä mitä ulkomaalaisille tulee suomalaisesta mieleen.

Seuraavaksi tehtävänä on suunnitella kolme patsaskuvaa otsikolla ”Suomalaisuuden kliseet” jotka voivat kaikki olla mahdollisimman erilaisia. Patsaskuvat ovat kuin pysäytettyjä valokuvia. Katsotaan kaikkien ryhmien patsaskuvasarjat niin, että ohjaajan merkistä kuva vaihtuu seuraavaan. Taustalle voi laittaa soimaan musiikkia, esimerkiksi Finlandiaa tai muuta kansallisromanttista/suomalaista musiikkia. Jokaisen patsasvalokuva-albumin jälkeen keskustellaan mitä katsojat näkivät.

Tavoite: Tämän harjoituksen tavoitteena on päästää osallistujat hulluttelemaan ja hassuttelemaan aiheella. Kliseitä voidaan pohtia myös yhdessä alkuun ja ohjaaja voi kirjoitella ideoita taululle. Harjoitus herättää myös pohtimaan mistä kliseet johtuvat ja ovatko ne vain pelkkiä kliseitä.

5. SUOMISTEN PERHE

Jaetaan ryhmä 4-5 hengen pienryhmiin. Jokainen pienryhmä saa itselleen aikakauden:

- 20-luku
- 40-luku
- 60-luku
- 80-luku
- 2070-luku

Jokainen ryhmä tekee kohtauksen otsikolla ”Suomisten perhe ruokapöydässä” ottaen huomioon oman aikakautensa erityispiirteitä. Kohtauksessa pitää tapahtua jokin konflikti ja olla alku, keskikohta ja loppu. Alkuun voidaan keskustella yhdessä mitä erityispiirteitä kussakin vuosikymmenessä oli.

5. A)

Katsotaan kohtaukset aikajärjestyksessä. Ohjaaja kysyy sen jälkeen: Mitä näitte, mitkä asiat ovat pysyneet samoina, mitkä muuttuneet?

5. B) Forum-teatteri

Katsotaan muutama valittu kohtaaminen uudelleen. Nyt kohtaaminen voidaan pysäyttää kohtaan, jossa jotakin menee pieleen. Keskustellaan mikä meni pieleen ja mitä hahmo olisi voinut tehdä toisin. Osallistuja, joka on pysäyttänyt kohtauksen, saa mennä kohtaukseen ja asettua hahmon paikalle sekä jatkaa kohtauksen näyttelemisen loppuun.

Tavoite: Harjoituksen tavoitteena on yrittää vaikuttaa asioihin menemällä rooliin. Harjoitus perustuu forum-teatteriin, jossa lyhyesti sanottuna on kyse aina jostain ongelmasta, jota pyritään ratkaisemaan yhdessä yleisön kanssa. Ohjaajan tehtävänä on valita kohtaukset, jotka näytetään uudelleen. Kannattaa valita kohtauksia jossa selkeä kaari. Ohjaaja voi myös itse pysäyttää kohtauksen. Forum-teatterissa on tärkeää antaa aikaa keskustelulle.

6. MINUUDEN MARKKINAT

Jokainen osallistuja saa hetken miettiä ja kirjoittaa lapuille 3 ominaisuutta tai luonteenpiirrettä itsestä joista pitää, ja 3 ominaisuutta tai luonteenpiirrettä joista ei pidä.

Ohjaaja laittaa käyntiin ”minuuden markkinat” jolloin osallistujat lähtevät kauppaamaan omia ominaisuuksiaan toisille. Kaikki 6 lapuille kirjoittamaansa saa vaihtaa, mutta vähintään 3 on kauppattava toisille. Sopivan ajan kuluttua ohjaajan merkistä markkinat päättyvät ja tullaan yhteiseen piiriin, jossa jokainen voi esitellä millainen ihminen hänestä tuli markkinoiden jälkeen.

Tavoite: Minuuden markkinat –harjoituksen avulla on tarkoitus kääntää osallistujien ajattelua enemmän henkilökohtaiselle tasolle, miettimään omia ”kliseisyyksiä” ja luonteelleen ominaisempia asioita. Markkinat avaavat jokaisen omia rooleja joita tähän asti on käsitelty vain yleisellä tasolla. Harjoituksessa on tärkeää painottaa, että on kyse luonteenpiirteistä eikä esimerkiksi ulkonäköön liittyvistä ominaisuuksista.

On myös mukava yllätys huomata, että toiselle omat ns. pahat ominaisuudet ovat toiselle niitä hyviä. Tämä harjoitus virittää myös loppukeskustelua varten.

7. LOPPUPIIRI

Loppupiirissä keskustellaan mitä työpajassa on tapahtunut ja mitä asioita on herännyt. Ohjaajan keskustelukysymyksiä voivat olla:

- onko sinulla esikuvia?

- tuntuuko että asioiden suuntaa voi muuttaa niin etteivät asiat tapahdu samalla tavalla sukupolvesta toiseen?
- onko suomalaisuus kriisissä, miltä tuntuu olla suomalainen?

Lopuksi jokainen osallistuja sanoo yhden sanan mitä on jäänyt työskentelystä mieleen.